Grigore Constantinescu

Comuna

HÂRTIEŞTI

PITEŞTI

MMXV

HÂRTIEŞTI

COMPONENŢĂ: Comuna este formată din 4 sate: **Hârtieşti**; Dealu; Lespezi; Lucieni.
DISTANŢA FAŢĂ DE REŞEDINŢA JUDEŢULUI: 40 km.
SUPRAFAŢĂ: 48,8 km^2.
POPULAŢIE: 2.165 locuitori [1.078 M + 1.087 F] (2011).

ATESTARE DOCUMENTARĂ:

Luciiani (Lucieni) – 1437 [6945] august 10 (DRH, B, ŢR, vol. I, doc. 85)• **Hârteşti** (Hârtieşti) – 1512 [7020] februarie 20 (DRH, B, ŢR, vol. II, doc. 98)• **Hârtieşti** – 1475 septembrie 1 (JA).

În contextul localităților componente, cea mai veche atestare documentară se consemnează în cazul satului Lucieni.

Așezarea este atestată documentar inițial în hrisovul emis de cancelaria domnească a voievodului Vlad Dracul la 10 august 1437, prin care se confirmă „slugilor și boiarilor domniei mele" stăpânirea „peste Luciiani, întru moșie și întru ohabnicie, scutindu-i de slujbe și dajdii".

TOPONIMIE:

- **Dealu** – toponim topografic format din substantivul *dealul* care indică forma de relief dominantă pe care s-a constituit aşezarea – sl. *dĕlŭ*.
- **Hârtieşti** – toponim format pe baza unui antroponimic *Hartic* (atestat în documentele medievale) + sufixul colectiv *–eşti*, care indică organizarea socială pe bază de obşte a aşezării. Tradiţia orală asociază numele localităţii cu actele de proprietate (hârtii) pierdute, care dovedeau stăpânirea de către localnici a pământurilor acaparate de către călugării Mănăstirii Vieroş. Conform menţiunii lui C. Rădulescu-Codin, inserate în «Muscelul nostru», – „se numea anterior Cotlomiuţ. Au fost numiţi aşa de călugării de la Mânăstirea Valea unde li s-au rătăcit hârtiile (actele de proprietate) şi a rămas mânăstirea stăpână pe pământul lor, iar ei ducându-se să le ceară, li se spunea: ăştia sânt tot ăi cu hârtiile – Hârtieştii !". O ipoteză toponomastică asociază numele satului cu un cuvânt slavon având semnificaţia de „cei din pădure", ori cu germ. „*artabach*" cu sens de „pârâu de pădure".
- **Lespezi** – toponim topografic explicat prin existenţa, în aria aşezării, a unor *lespezi* ≈ „blocuri mari de piatră".
- **Lucieni** – toponim topografic format pe baza unui apelativ slav *lucina* ≈ „păşune" + sufixul *–eni*, care indică locul de proveniență a locuitorilor. Numele iniţial al aşezării a fost Valea Vacii.

SPECIFIC ETNOCULTURAL:

Arhitectura locală tradiţională este specifică arealului etnocultural muscelean. Case ţărăneşti construite la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX constituie modele ale arhitecturii populare tradiţionale muscelene. **Casa colonel Gogulescu** –[▲]– [¼ XX] şi **Casa J. Vlădescu** –[▲]– [1926] reprezintă, sub raport arhitectural, tipuri de construcţii monumentale prin proporţii, prezentând, prin spaţiul ambiental special amenajat (părculeţe, acareturi), aspectul unor conace boiereşti autentice, caracteristice încep. sec. XX.

Portul hârtieştean – integrat caracteristicilor portului popular muscelean – se distinge printr-o rară strălucire şi originalitate, constituind un reper semnificativ al identităţii şi spiritualităţii acestei zone. Principalele piese care alcătuiesc costumul popular femeiesc sunt: ia, fota şi marama. Ia este compusă din trei elemente distincte: trupul, poalele şi nada. „Trupul" este format din: guler, ciupag (piept) şi mâneci, fiind ornamentat prin „râuri" din fir de mătase, fluturi metalici şi mărgele mici, colorate. Iile sunt lucrate din pânză de casă înălbită

sau din marchizet. Fota ţesută în război este de formă dreptunghiulară; culoarea diferită fiind condiţionată de vârsta purtătoarelor: roşie sau grena (pentru fetele tinere), culori mai închise, mai ales, neagră (pentru vârstnice). O vestă din catifea înfrumuseţată cu fir, mărgele şi mătase completează costumul. Betele sunt ţesute şi amplu decorate în motive geometrice. Marama fixată pe cap printr-o legătură de catifea „mărgelată" dă o notă de maiestuozitate ansamblului vestimentar feminin.

Portul popular bărbătesc este alcătuit din: cămaşă simplă de cânepă sau de bumbac, vestă de postav negru, cioareci de dimie cu croială strâmtă, mulaţi pe picior (iarna), ori cioareci din pânză de cânepă (vara).

Peste cămaşă, se încingeau cu bete (cei mai săraci), ori cu chimire – în care păstrau: amnarul, cremenea, iasca, tutunul, banii, un cuţit în teacă de lemn şi un şerveţel vărgat (cei mai înstăriţi). Iarna, se îmbrăcau cu cojoace lungi (sarici). Pe cap, se purta căciulă din piele de miel (iarna), ori pălărie cu boruri largi (vara). Încălţămintea tradiţională: opinci din piele de bovine, încreţite şi legate cu nojiţe.

Meştere renumite în arta ţesutului şi a cusutului: Elena Andrei (n. 1939) şi Marioara Popa (n. 1928), Constantina Savu (n. 1938), Ioana Şerban (n. 1908), Elena Tudora (n. 1912) din satul Hârtieşti; Eugenia Arsene (n. 1921), Florica Dumitru (n. 1932) şi Ioana Duţulescu (n. 1928) din satul Huluba; Veroana Ciortan (n. 1925) şi Aurica Iacob (n. 1931) din satul Lucieni erau specializate în confecţionarea: iilor, cămăşilor bărbăteşti, fotelor, vâlnicelor, prosoapelor, şervetelor, feţelor de masă, mileurilor pe care le vindeau în târgurile din zonă.

Un meşter vestit în confecţionarea coşurilor din împletituri de nuiele era Nicolae Bica (n. 1902).

Dintre datinile şi obiceiurile populare locale, în afara pluguşorului, cântecul fetelor de Anul Nou prezintă o specificitate locală, grupuri mici de două-trei fete urând gazdelor sănătate şi belşug, la cumpăna dintre ani.

Din amplul repertoriu al folclorului coregrafic zonal, elemente de particularizare locală prezintă dansurile: Bordeiaşul, Brâul pe 6, Chindia, Ciuleandra, Floricica, Hora mare, Hora miresii, Hora Nuţii, Mânioasa, Romanul, Sârba, Ungurica.

Târguri tradiţionale organizate cu ocazia unor sărbători religioase: Schimbarea la Faţă a Mântuitorului (6 august), Sf. Ierarh Nicolae (6 decembrie).

PATRIMONIUL CULTURAL-ISTORIC:

✚**Biserica** «Naşterea Maicii Domnului»+«Sf. Nicolae»+«Sf. Apostoli Petru şi Pavel» **Hârtieşti** –[▲]– „s-au început din temelie la leat 1837 şi s-au săvârşit la leat 1842 mai 15, cu toată cheltuiala şi osârdia robului lui Dumnezeu, Radu erodiacon Heruvic, cu fiii săi, ajutor fiind şi nepotu-meu Panait", potrivit pisaniei din pridvor. Pomelnicul proscomidiarului, inscripţionat pe o piatră, menţionează printre ctitori, pe: „Radu diiacon, Ioana diaconeasa, Stanca, Maria, Ioan, Tudora". O refacere radicală a construcţiei va fi întreprinsă în 1916, odată cu: adăugarea absidelor laterale, desfiinţarea zidului despărţitor dintre pronaos şi naos, adăugarea pridvorului actual, consolidarea construcţiei cu centuri metalice – operaţiuni efectuate de către preotul Gheorghe Negurescu, care era şi „legător de biserici şi priceput la fierărie". În 1941, turla originară de zid, afectată de cutremurul din 1940, a fost înlocuită cu o turlă de lemn şi s-a construit cafasul, în pronaos. Biserica este de plan treflat, cu abside poligonale în exterior şi semicirculare în interior; pridvorul iniţial fiind inclus în spaţiul pronaosului; pridvor adăugat, subdimensionat; turlă-clopotniţă cu acces pe o scară cuprinsă în grosimea zidului nordic al pridvorului iniţial. Altarul se separă de naos printr-o tâmplă de zid de influenţă barocă, cu medalioane rotunde dispuse etajat piramidal. Naosul şi pronaosul sunt acoperite cu câte o calotă sprijinită pe arce şi console. Din fresca originară, s-au păstrat tablourile votive reprezentând pe: ierodiaconul Radu Heruvic, Ioana, soţia sa, şi nepotul Panait. O pictură murală în ulei a fost realizată, în 1926, de Gheorghe Zafiescu şi Ion Dogărescu. Tabloul votiv iniţial a fost completat cu portretele patriarhilor României Miron Cristea [1925-1930] şi Justin Moisescu [1977-1996]. În patrimoniul bisericii, „s-au aflat un Ceaslov din secolul al XVIII-lea şi alte 24 cărţi din secolul al XIX-lea (majoritatea de la 1825); din secolul al XIX-lea se păstrează, de asemenea, şapte icoane".

✚Biserica «Sf. Ioan Botezătorul» Lucieni –[▲]– construită, în 1872, cu cheltuiala lui Constantin (Dinică) şi George Vlădescu, din cărămidă şi piatră de râu. Biserica a fost reparată în repetate rânduri de către enoriaşi şi „adaptată cerinţelor vremii", prin realizarea unui cafas, în 1965. De plan dreptunghiular, cu absida altarului semicirculară; două turle construite din lemn surmontează şarpanta acoperişului (o turlă de secţiune octogonală, peste naos şi o turlă pătrată, deasupra pronaosului). Altarul este separat de naos printr-o tâmplă de zid ondulatorie, deschiderile pentru uşa împărătească şi uşile diaconeşti având ecouri stilistice gotice. Decoraţiile murale constau din medalioane circulare nişate, triunghiuri şi imitaţii de perdele cu ciucuri. Pictura, datând din 1873, este opera renumitului Ilie zugravul din Piteşti, care „a folosit culori vii, portetele fiind expresive, iar scenele pictate bine proporţionate". Tablourile votive înfăţişează pe Constantin Vlădescu şi pe fiul său, George Vlădescu, care ţin, în mâini, macheta bisericii. În 1951, pictura a fost restaurată de Vasile Blendea. În patrimoniul bisericii, se află cărţi ritualice: Molitvelnic [1784], Penticostarion [1801], Antologhion [1814], Molitvelnic [1832], Cazanie [1833], Ceaslov [1833], Triodion [1834], Liturghier [1835], Mineie [1852], Evanghelie [1856] – donată de Constantin Vlădescu, în 1875, precum şi icoane pe lemn din sec. XIX pictate de Ilie zugravul.

✝Cruci de piatră: **Hârtieşti**: 1842-1843 [7351] –[▲]– încastrată în peretele Bisericii Mărgeşti ■~**Lucieni**: 1747-1748 [7256] –[▲]– lângă Valea lui Cireş.

Troiţe – monumente ale creaţiei populare: Troiţa de la Musceluş („Stejarul cu icoana") lucrată direct din tulpina unui stejar care avea trei ramificaţii. Din fosta fântână aflată lângă troiţă, „femeile gravide care păcătuiseră beau în ascuns apă, ca să li se ierte păcatele"; Troiţa din Valea Bisericii – sculptată în lemn de stejar, ctitorită de boierul Paraschiv Baştea în secolul al XIX-lea; Troiţa nouă din Valea Marineştilor – în Deal; Troiţa nouă din Valea Fântânii construită de tâmplarul Rică Dobrin.

✟Monumente eroi: **Hârtieşti** [1877; 1916-1918; 1941-1945]; autor: I. Florea (1940) – în parcul satului ■~ **Placa comemorativă a eroilor Mărgeşti** [1877; 1916-1918]; (1932) – la Şcoala generală Mărgeşti.

În cursul luptelor pentru apărarea unității și independenței naționale a României, au căzut eroic la datorie 74 locuitori ai comunei Hârtiești, numărul eroilor menționați nominal în monumentalul volum «Argeș. Cartea eroilor» fiind raportat la evenimente de importanță fundamentală în istoria neamului românesc: Războiul de independență [2], Primul război mondial [41], Al doilea război mondial [31].

Momente de istorie locală

În cursul Primului război mondial , localitatea a fost „câmp de luptă", pe teritoriul său, fiind dislocate, începând cu 16 noiembrie 1916, trupe speciale ale detașamentului „locotenent-colonel Ioanid" din Divizia 14 Infanterie, cu misiunea de a organiza o linie de apărare pe aliniamentul Bârzești-Vulturești-Huluba, în ideea securizării drumului de importanță operativă dintre Câmpulung și Pitești. Atacat de o forță inamică superioară numeric și întărită cu tunuri, detașamentul se va retrage, după pierderi grele de vieți omenești, pe un nou aliniament de apărare, în 17 noiembrie 1916.

IN MEMORIAM

✪ **BRATU IONEL** [1912-?] – jurist; şef al Siguranţei Craiova şi Turnu Severin. Deţinut politic, arestat [1948] şi închis [1948-1965] în temniţele comuniste din: Piteşti, Gherla, Aiud şi Sighet.

✪ **CONSTANTINESCU ION** [1831-1904] – primul învăţător „diplomat" din sat; primar, deputat în perioada lui Alexandru Ioan Cuza [1864-1865]; înalţă, pe cheltuiala sa, şcoala şi primăria satului. Fiii săi: **CONSTANTINESCU I. ION** – general; combatant în Primul Război Mondial; judecător la Curtea militară de casaţie şi justiţie [1942-1944]. Prefect al Judeţului Muscel [1944]; deţinut politic în perioada comunistă şi **CONSTANTINESCU I.**

GHEORGHE – colonel, comandant de batalion; aghiotant al mareşalului Ion Antonescu; deţinut politic; deoist (cu domiciliu obligatoriu).

✪ **POPESCU IONEL** [1906-1998] – profesor de filozofie şi sociologie; iniţiator al Asociaţiei culturale „Argeşelul" [1935]. Deţinut politic, „reeducat" la închisoarea comunistă din Piteşti.

✪ **PREDESCU VASILE** [1926-2002] – medic neuropsihiatric, doctor docent, profesor universitar la Facultatea de Medicină din Bucureşti [1960-1996]; membru al Academiei medicale din România şi al Academiei medicale franceze din Paris. Opera: «Terapia psihotropă» [1968], «Psihiatrie» [1976, 1989], «Urgenţe în psihiatrie» [1983], «Sănătatea mentală în lumea contemporană» [1986].

✪ **VINTILESCU SPIRIDON** [1884- ?] – învăţător, preşedintele Cercului cultural „Valea Argeşelului", care îşi propunea „luminarea sătenilor din localităţile de pe Valea Argeşelului prin cultură şi învăţătură de carte".

✪ **VLĂDESCU DUMITRU** – jurist; preşedinte al Tribunalului judeţului Muscel.

✪ **VLĂDESCU GABRIEL** [1910-1994] – general; cavalerist, participant activ la importante operaţiuni militare în Al Doilea Război Mondial.

✪ **VLĂDESCU JAN** – remarcabil economist, absolvent al Academiei de înalte studii comerciale din Bucureşti.

✪ **VLĂDESCU MIHAIL** – profesor universitar; rector al Universităţii din Bucureşti; ministru al Instrucţiunii Publice; donează statului român terenul pentru amenajarea Grădinii Botanice din Bucureşti, unde, „în semn de mare preţuire pentru acest gest patriotic", este amplasat bustul său.

✪ **VLĂDESCU OVIDIU** [1890-1960] – reputat medic generalist în Basarabia şi în comuna Boteni-Muscel [1923-1955].

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Grigore Constantinescu– *Argeșul monumental – enciclopedie patrimonială*, Pitești, 2011, p. [543-546] – 249.

Titus Popescu– *Contribuţii la monografia comunei Hârtieşti,* [s.l.], 1999, 192 p.; Valeria Pravăţ – *Monografia comunei Hârtieşti. 1475-2005*, Piteşti, 2005, 416 p.; http://judete.biz/localitati-arges/; Ion Popescu-Argeşel – *Judeţul Argeş*.

–[▲]– Monument istoric şi de artă

73D
Lespezi
Lucieni
73D
73D
Hârtiești
Dealu
733
Lespezi
Lucieni
691
Obăilja
2
Hirtiești
Văcarea
Dealu
747 - Dealu Perilor

PRIMĂRIA COMUNEI HÂRTIEŞTI.

CONACUL VLĂDESCU.

CONACUL VLĂDESCU

MONUMENTUL ŞI TROIŢA EROILOR.

PIMNIŢA DIN HÂRTIEŞTI
TRANSFERATĂ PE TERENUL
MUZEULUI POMICULTURII SI VITICULTURII DIN ROMÂNIA.

FIII SATULU
9 IUNIE 200
HÎRTIEȘTI - ARGEȘ
Imagini din
Hîrtiești

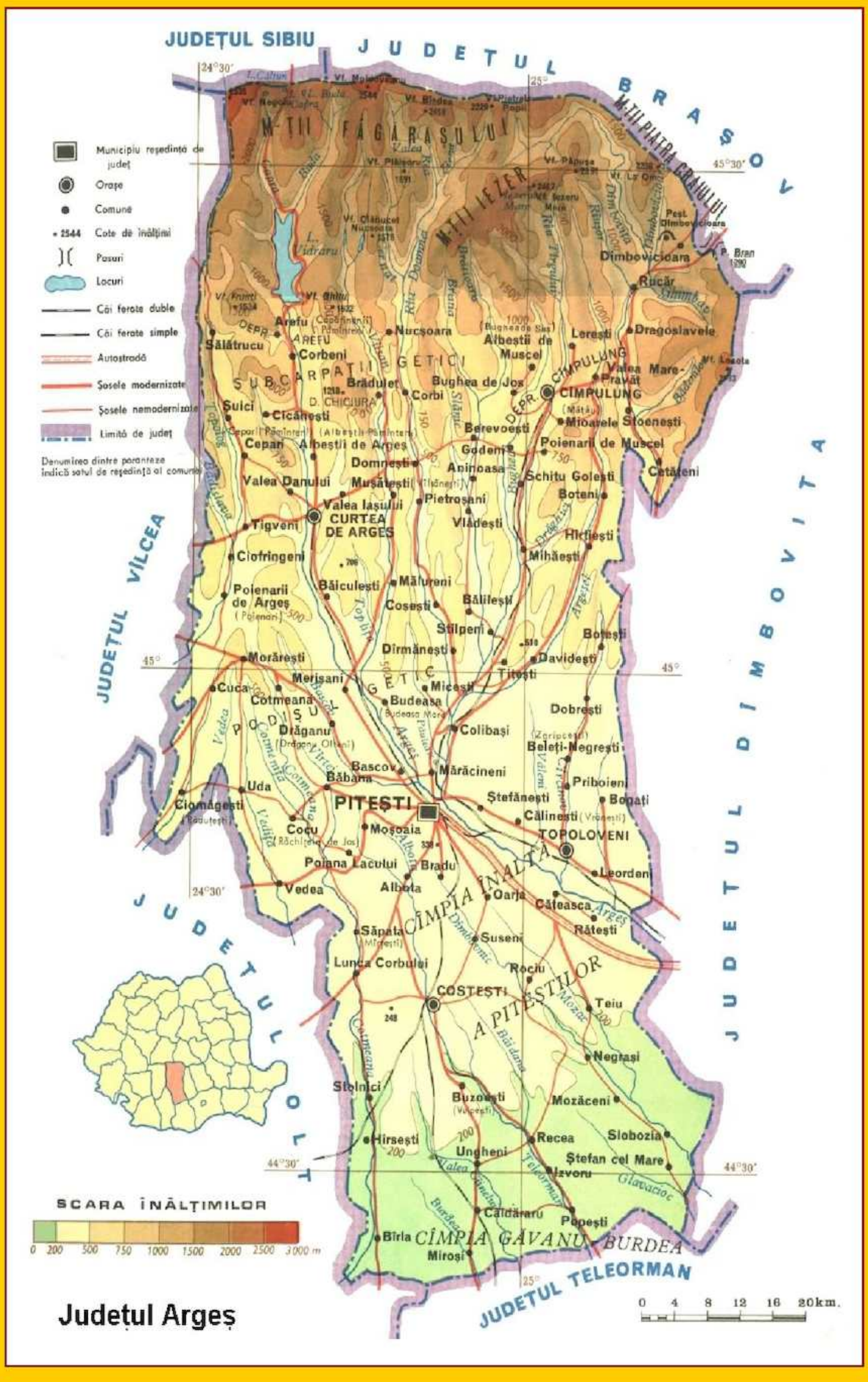

Județul Argeș